

**”Miksi sä et luota?” – Sisäisten positioiden merkitys
pariskunnan välisessä vuorovaikutuksessa masennuksen
pariterapiassa**

Juhana Kirsi
Mikko-Juhani Korpela
Pro-gradu tutkielma
Psykologian laitos
Jyväskylän yliopisto
Elokuu 2012
Ohjaaja: Jaakko Seikkula

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Psykologian laitos

KIRSI, JUHANA & KORPELA, MIKKO-JUHANI : ”Miksi sä et luota?” – Sisäisten positioiden merkitys pariskunnan välisessä vuorovaikutuksessa masennuksen pariterapiassa

Pro Gradu -tutkielma, 29s., ei liitteitä

Ohjaaja: Jaakko Seikkula

Psykologia

Elokuu 2012

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on ollut tarkastella sisäisten positioiden merkitystä pariskunnan välisen vuorovaikutuksen ja yhteisymmärryksen kehittymisessä masennuksen pariterapiassa. Erityisenä tutkimuskohteena on ollut selvittää, miten sisäiset positiot vaikeuttavat yhteisymmärryksen muodostumista pariskunnan välisissä dialogeissa. Tutkielman kontekstina toimivat pariterapiassa tapahtuneet pariskunnan väliset konfliktitilanteet. Teoreettisina lähtökohtina tälle tutkimukselle ovat toimineet Hubert Hermansin Dialogical Self -teoriaan pohjautuvat ajatukset sisäisistä positioista ja Jaakko Seikkulan ym. ajatukset dialogisuuden merkityksestä pariterapeuttisissa keskusteluissa. Tutkimuksen aineisto koostuu yhden pariskunnan (Matti ja Maija) 25 terapiaistuntoa sisältävästä pariterapiaprosessista, josta jatkoanalyysin kohteeksi valikoitui kolme istuntoa. Tutkimus on osa Jyväskylän yliopiston Dialogiset ja Narratiiviset Prosessit Masennuksen Pariterapiassa -tutkimushanketta. Menetelmänä tutkimuksessa on käytetty aineiston alustavaan tarkasteluun Seikkulan ym. kehittämää Dialogical Methods for Investigations of Happenings of Change -menetelmää ja lopulliseen mikroanalyttiseen tarkasteluun soveltuvilta osin Hermansin kehittämää Personal Position Repertoire -menetelmää. Mikroanalyysin tuloksena pariterapiaprosessista löydettiin Matin vallitseva *parisuhteen asiantuntija* -positio ja Maijan vallitseva *parisuhteen autettava* -positio sekä näille vaihtoehtoiseksi muodostuneet Matin *oman elämänsä eläjä* ja Maijan *oman äänensä esiintuoja* -vastapositiot. Aineiston pohjalta keskeisenä havaintona voidaan todeta, että erimielisyyksiä konfliktitilanteissa pariskunnan välille syntyi erityisesti silloin, kun Matti on keskusteluissa positioitunut *parisuhteen asiantuntija* -positioon ja Maija *oman äänensä esiintuoja* -positioon. Yleistäen voidaan havaita, että vallitsevan position ja vastaposition kohdatessa vuorovaikutustilanteessa henkilöiden välisen yhteisymmärryksen syntyminen vaikeutuu. Jatkotutkimusta tarvitaan paremman ymmärryksen saavuttamiseksi vuorovaikutuksen taustalla vaikuttavista sisäisistä positioista ja soveltamalla näin saatua tietoa toimivamman vuorovaikutuksen edesauttamiseksi pariterapeuttisissa keskusteluissa.

Avainsanat: sisäiset positiot, vuorovaikutus, dialogisuus, konfliktitilanteet, masennus, pariterapia

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1 Pariterapia	1
1.1.1 Pariterapia masennuksen hoidossa.....	1
1.1.2 Masennuksen ja parisuhdetyytyväisyyden välinen yhteys.....	2
1.1.3 DINADEP-projekti	3
1.2 Vuorovaikutus tutkimuskohteena	4
1.2.1 Merkitysten rakentuminen sosiaalisessa vuorovaikutuksessa.....	4
1.2.2 Dialogisuus vuorovaikutuksen ominaisuutena.....	4
1.3.1 Positiot vuorovaikutuksen ominaisuutena.....	5
1.3.2 Positio-ajattelun hyödyntäminen pariterapiassa	7
1.4 Tutkimuskysymykset	8
2. Aineisto ja menetelmät	8
2.1 Aineiston esittely ja analyysin eteneminen.....	8
2.2 Alustavan analyysin tekeminen Dialogical Methods for Investigation of Happenings of Change - menetelmän avulla.....	9
2.3 Mikroanalyysin tekeminen Personal Position Repertoire -menetelmän avulla.....	10
3. Tulokset	11
3.1 Alustava analyysi	11
3.1.1 Teemallisten episodien valinta aineistosta	11
3.1.2 Dominanssien tutkiminen teemallisissa episodeissa	12
3.2 Mikroanalyysi.....	13
3.2.1 Matin parisuhteen asiantuntija -position ominaisuuksia.....	14
3.2.2 Matin oman elämänsä eläjä -position ominaisuuksia	15
3.2.3 Maijan parisuhteen autettava -position ominaisuuksia.....	16
3.2.4 Maijan oman äänensä esiintuoja -position ominaisuuksia	17
3.2.4 Mikroanalyysin tulokset	18

4. Pohdinta	20
4.1 Yhteenveto tutkimustuloksista.....	21
4.2 Tutkimustulokset suhteessa aiempaan tutkimukseen	22
4.3 Tutkimuksen vahvuuksia ja heikkouksia.....	23
4.4 Jatkotutkimuskohteet.....	24
4.5 Lopuksi.....	25
5. Lähteet.....	26

1. Johdanto

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella sisäisten positioiden merkitystä pariskunnan välisen vuorovaikutuksen ja yhteisymmärryksen kehittymisen näkökulmasta. Keskeisenä tutkimuskohteena on ollut löytää pariskunnan pariterapiassa käymiä keskusteluja analysoimalla selittäviä tekijöitä sille, miksi pariskunnan välisen yhteisymmärryksen syntyminen oli ajoittain hankalaa. Teoreettisena lähtökohtana vuorovaikutuksen ilmiöiden tarkastelulle tässä tutkimuksessa on hyödynnetty Hubert Hermansin ja Jaakko Seikkulan ym. ajatuksia positioinnin ja dialogisuuden merkityksestä vuorovaikutuksessa. Tämä Pro Gradu -tutkielma on tehty osana Jyväskylän yliopiston Dialogiset ja Narratiiviset Prosessit Masennuksen Pariterapiassa -tutkimushanketta.

1.1 Pariterapia

Pariterapia on suomalaisen Käypä hoito -suosituksen (Käypä hoito, 2009) mukainen hoitomuoto kliiniseen masennukseen, jos potilaalla voidaan ajatella masennusoireiden lisäksi olevan ongelmia parisuhteessaan. Käsitteellä pariterapia voidaan viitata lukuisiin erilaisiin psykoterapeuttisiin käytäntöihin ja näin ollen pariterapian määrittelemisen yksiselitteisesti on hankalaa. Gurman (2008) on eritellyt neljä tekijää, jotka luonnehtivat erilaisille pariterapiasuuntauksille yhteisiä piirteitä: 1) Ajallinen keskittyminen menneisyyden sijasta parisuhteen nykyhetkeen 2) Terapeuttisen huomion keskittäminen rajattuihin ongelmiin 3) Erilaisten psykoterapeuttisten tekniikoiden integratiivinen hyödyntäminen ja 4) Terapeutti – potilas -suhteen näkeminen vähemmän merkityksellisenä terapian lopputuloksen kannalta kuin yksilöterapeuttissa hoitomuodoissa.

1.1.1 Pariterapia masennuksen hoidossa

Pariterapian tuloksellisuutta on tutkittu enenevässä määrin viime vuosikymmenten aikana. Tutkimus on keskittynyt pariterapian koulukuntien, kuten esimerkiksi kognitiivis-behavioraalisen pariterapian (Beach & O'Leary, 1992), tunnesuuntautuneen pariterapian (Johnson & Denton, 2003), interpersoonallisen pariterapian (Foley, Rounsaville, Weissman, Sholomskas & Chevron, 1989) sekä systeemisen pariterapian (Asen & Jones, 1988), prosessien ja tuloksellisuuden tutkimukseen. Pariterapiaa on käytetty hyväksi masennuksen hoidossa lisääntyvässä määrin 1980-luvulta lähtien, kun klinikot olivat havainneet käytännön työssään yhteyden masennuksen ja parisuhdetyytyväisyyden välillä. Tutkimuksessa todettiin, että jos pariskunnalla on

parisuhdeongelmia, kärsii toinen puolisoista masennuksesta 40-50% todennäköisyydellä (Beach, Sandeen & O’Leary, 1990). Havainnon reliabiliteettia vahvistavat Whismanin (2001) vuosikymmentä myöhemmin tekemät samankaltaiset havainnot. Coynen ym. (1987) tutkimuksessa 40% terveistä puolisoista kehitti samoja masennuksen oireita kuin heidän masentuneet puolisonsa. Pariterapian käytettävyyttä masennuksen hoidossa ovat puoltaneet havainnot siitä, että pariterapia toimii paremmin masennuksen hoitomuotona kuin yksilöterapia, kun pariskunnalla on myös parisuhdeongelmia (Emanuels-Zuurveen & Emmelkamp, 1997).

Systeemisen pariterapian kehittäjät Asen ja Jones (1988) korostavat, että masennusta aiheuttaa systeemin, esimerkiksi perheen, toimimaton vuorovaikutusmalli, joka noidankehän tavoin ylläpitää häiriötoimintaa. Systeemisen koulukunnan näkemys masennuksen ja parisuhdeongelmien yhteydestä korostaakin masennuksen intersoonallista luonnetta. Häiriötoiminnalla tässä tarkoitetaan esimerkiksi perheen sisäistä puhumattomuuden kulttuuria tai kehittymättömiä ongelmanratkaisutaitoja (Asen & Jones, 1988). Tällaisissa tilanteissa intervention kohteeksi nousee toimimaton vuorovaikutusmalli, ei yksittäisen henkilön psykopatologia.

1.1.2 Masennuksen ja parisuhdetyytyväisyyden välinen yhteys

Vaikka parisuhdetyytyväisyyden ja masennuksen välinen yhteys on selkeästi osoitettu (Whisman, 2001), on näiden ilmiöiden välillä vallitseva kausaalisuhte ollut epäselvä – kumpi aiheuttaa kumman? Meta-analyysin (Denton, Golden & Walsh, 2003) mukaan uusia avauksia tämän kausaaliteettisuhteen selvittämiseksi on tehty vähän. Beachin ja Guptan (2003) mukaan parisuhde toimii masennusta selittävänä tekijänä sen mukaan, onko parisuhde toimiva vai toimimaton. Heidän mukaansa toimiva parisuhde on masennukselta suojaava tekijä, kun taas toimimaton parisuhde voidaan nähdä masennuksen riskitekijänä. Aiempien tutkimusten pohjalta on saatu myös tuloksia siitä, että sukupuoli vaikuttaa masennuksen ja parisuhdetyytyväisyyden väliseen yhteyteen. Sekä miehillä että naisilla parisuhdetyytyväisyys oli yhteydessä masennukseen, mutta naisilla yhteys oli tilastollisesti merkitsevää (Uebelacker, Courtnage, & Whisman, 2003). Wittmundin ym. (2002) mukaan masentuneen henkilön puolison sukupuolella on väliä, sillä naiset kokivat masentuneen miehensä hoitamisen kuormittavammaksi ja täten naisilla oli suurempi alttius masentua itse.

Masennuksen suojaavana tekijänä toimivaan (Beach & Gupta, 2003) hyvään parisuhteeseen kuuluu keskeisinä osa-alueina yhteistyö sekä kommunikaation avoimuus ja sujuvuus pariskunnan välillä (Harris, Pistrang & Barker, 2006). Näiden lisäksi luottamus ja toisen hyväksyminen omana itsenään on parisuhteessa keskeistä (Rautiainen, 2010). Tutkimuksissa puoliso onkin nähty

tärkeimpänä tuen lähteenä masennuksen aikana (Harris, Pistrang & Barker, 2006). Vastaavasti toimimatonta parisuhdetta voidaan pitää masennuksen riskitekijänä ja parisuhteeseensa tyytymättömillä on huomattavasti korkeampi riski sairastua masennukseen kuin parisuhteeseensa tyytyväisillä (Whisman & Bruce, 1999). Kliiniseen masennukseen kuuluvat sosiaalinen vetäytyvyys ja ärtyisyys sekä taipumus hakea muilta vakuuttelua ja negatiivista palautetta (Joiner, Coyne & Blalock, 1999) luovat yksittäisinä tekijöinä haasteita parisuhdetyytyväisyydelle. Masentunut henkilö saattaa kokea itsensä eristetyksi tunnetasolla, ja terve puoliso kokea voimakkaitakin turhautumisen ja vihan tunteita masentuneen puolisonsa toimintaa kohtaan (Beckerman, 2001). Rautiaisen (2010) mainitsemat kommunikaatiotaidot nousevat keskeisiksi siinä, miten pariskunnalla on resursseja hoitaa parisuhdettaan ja estää toisen puolison masennuksen vaikuttamasta negatiivisesti parisuhteeseen.

1.1.3 DINADEP-projekti

Tämä pro gradu -tutkielma on tehty osana Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen tutkimushanketta Dialogiset ja Narratiiviset Prosessit Masennuksen Pariterapiassa (DINADEP). DINADEP-tutkimuksen tarkoituksena on ollut kehittää pariterapiaa menetelmänä masennuksen hoidossa ja tutkia siihen liittyviä prosesseja (Rautiainen, 2010). Projektissa terapia-asiakkaina olleet pariskunnat hakeutuivat mukaan tutkimukseen omasta kiinnostuksestaan tai paikallisen mielenterveyspoliklinikan asiantuntijan suosituksesta (Seikkula, Aaltonen, Kalla, Saarinen & Tolvanen, 2012). Tutkimukseen osallistuneista puolisoista ainakin toinen pariskunnan osapuoli sairasti ICD-10 -luokituksen mukaista kliinistä masennusta. Tutkimushenkilöt satunnaistettiin tutkimus- ja kontrolliryhmään. Tutkimusryhmälle tarjottiin hoitomuodoksi pariterapiaa, jossa heidän puolisonsa oli mukana, kun taas kontrolliryhmälle tarjottiin tavanomaista yksilöterapeuttista hoitoa (Rautiainen, 2010). DINADEP-tutkimuksen aineisto on kerätty kolmen sairaanhoitopiirin alueelta Suomesta (Pohjois-Savo, Länsi-Pohja sekä Helsinki ja Uusimaa).

1.2 Vuorovaikutus tutkimuskohteena

1.2.1 Merkitysten rakentuminen sosiaalisessa vuorovaikutuksessa

Tässä tutkimuksessa pariterapiassa tapahtuvaa sosiaalista vuorovaikutusta tarkastellaan sisäisten positioiden ja dialogisuuden näkökulmasta. Vuorovaikutuksen tarkastelun tietoteoreettisena perustana toimivat sosiaaliseen konstruktionismiin liittyvät ajatukset. Varsinaisen tutkimuskontekstin, joissa positioiden ja dialogisuuden tarkastelu tapahtuu, muodostavat pariterapiassa ilmenevät pariskunnan väliset konfliktitilanteet.

Sosiaalinen konstruktionismi on käsite, jolla viitataan erilaisiin tutkimussuuntauksiin, joita yhdistää ajatus tiedon ja merkitysten rakentumisesta sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (Berger & Luckmann, 1967). Psykologian parissa sosiaalis-konstruktionistit ovat tehneet pesäeroa essentialistisesti ihmiseen suhtautuneisiin näkemyksiin, joiden mukaan ihmisellä on tietty ennalta määritelty sisäinen olemus, joka vaikuttaa ratkaisevasti tämän toimintaan (Medin & Ortony, 1989). Essentialismin sijaan sosiaalis-konstruktionistit nostavat psykologiassa huomion kohteeksi kielen, jonka kautta ihmisen ajattelu, sisäiset representaatiot ja kategoriat ovat syntyneet (Burr, 2003). Sosiaalisen konstruktionismin keskeiset ajatukset ovat vaikuttaneet merkittävästi käsityksiin psykoterapiasta ja siinä tapahtuvista prosesseista (esim. Gergen, 1985; Burr, 2003).

1.2.2 Dialogisuus vuorovaikutuksen ominaisuutena

Dialogisuus on käsite, jota on hankala määritellä yksiselitteisesti. Sanakirjamääritelmä dialogille on ”kaksinpuhelu, keskustelu, vuoropuhelu, keskustelun kaltainen kirjallinen tuote” (Uusi sivistyssanakirja, 1997). Markovà ja Foppa (1990) kuitenkin huomauttavat, että on oleellista erottaa dialogin ja dialogisuuden välinen ero. Dialogi viittaa edellämainittuun henkilöiden väliseen kommunikaatioon, dialogisuus taas laajempaan vuorovaikutuksen ilmiöön (Markovà & Foppa, 1990). Seikkula ja Arnkil (2005) määrittelevät Bakhtinia (1986) mukaillen dialogisuuden tietynlaiseksi elämänasenteeksi, jonka lähtökohtana on dialoginen suhde. Luckmanin (1990) mukaan dialogisuus voidaan nähdä vuorovaikutuksen ideaalina, jossa korostuvat pyrkimys yhteisymmärrykseen ja tasavertaisuuteen.

Monet psykoterapiassa hyödynnettävät dialogiset käytänteet pohjautuvat venäläisen filosofin ja kirjallisuudentutkijan Mihail Bakhtinin ajatuksiin dialogisuudesta (esim. Bakhtin, 1984; 1986). Fjedor Dostojevskin kirjallisuutta tutkimalla Bakhtin havaitsi Dostojevskin romaanien

maailman syntyvän usein romaanihahmojen välisissä keskusteluissa, joiden lopputulosta ei etukäteen ollut mahdollista määrittää (Seikkula & Arnkil, 2005). Bakhtin on määritellyt dialogisuuden ”uusien ideoiden syntymisen tilana, joka toteutuu usein arkipäiväisissä, mutta ainutkertaisissa tilanteissa” (Bakhtin, 1984). Myöhemmin dialogisuus kirjallisuuden tutkimuksesta lähteneenä käsitteenä on siirtynyt kuvaamaan laajemmin vuorovaikutusta ja tietämisen tapaa kuvaavaa peruskäsitystä (Seikkula & Arnkil, 2005; Kristeva, 1993).

Keskeistä dialogisuudessa Bakhtinin (1984) mukaan on vastaaminen. Sanat ja ilmaukset saavat dialogissa merkityksensä vasta, kun niihin reagoidaan. Dialogisuuden vastakohtana voidaan pitää monologismia, joka korostaa yksilön autonomisuutta ja rationaalisuutta (Linell, 2009). Interpersoonallisesti monologisuudessa tavoitteena voi olla toisen hiljentäminen tai dominointi ja intrapsyykkisesti omien sisäisten äänien vaijennus (Seikkula & Trimble, 2005). Terapiakontekstissa monologinen keskustelu näyttäytyy puhujan taipumuksena sivuuttaa muiden puheenvuorot ja pyrkiä itse määrittämään ja muuttamaan muita puhujia (Seikkula & Arnkil, 2005). Seikkulan ja Arnkilin (2005) mukaan kommunikaation onnistumisen peruskysymykseksi nousee se, tuleeko yksilö kuulluksi vai ei. Bakhtinin (1986) kuuluisa sitaatti kuuluukin: ”Sanalle, ja sen myötä ihmiselle, ei ole mikään kauheampaa kuin vastausta vaille jääminen.”

1.3.1 Positiot vuorovaikutuksen ominaisuutena

Position ja positioinnin käsitteitä psykoterapian ja laajemmin vuorovaikutusilmioiden tutkimuksessa on käsitelty useiden tutkijoiden toimesta (esim. Seikkula ym. 2011; Hermans, 2001; Markovà, Linell, Grossen & Orvig, 2007). Myös ajatus siitä, mikä positioinnissa on keskeistä psykoterapian näkökulmasta, on vaihdellut erilaisten tutkimusten välillä. Ensimmäisen kerran positioinnin käsitettä käyttivät Davies ja Harré (1990), jotka korvasivat sillä staattisemman roolin käsitteen korostaen näin positioinnin dynaamista luonnetta. Heidän mukaansa positiointi on diskursiivinen prosessi, jossa henkilöt saavat paikkansa yhteisesti luoduissa tarinoissa. Positiointi voi tapahtua interaktionaalisesti, jolloin toinen henkilö määrittää toisen asemaa tai reflektiivisesti, jolloin henkilö positioi itse itsensä tiettyyn asemaan (Davies & Harré, 1990).

Seikkula ym. (2011) korostavat positioinnin tapahtuvan aina osana puhujien välistä dialogia, dynaamisena ja tässä hetkessä tapahtuvana prosessina. Heidän mukaansa positiointia voidaan ajatella paikkaan liittyvänä metaforana, joka puhujille muodostuu suhteessa muihin puhujiin heidän osallistuessaan dialogiin. Positioiden spatiaalinen ominaisuus vastaa kysymykseen: ”Mistä asemasta henkilö puhuu?” (Hermans, 2004, 2006; Markovà, Linell, Grossen, & Orvig, 2007; Rober, 2002;

2008). Tämä keskustelun myötä syntynyt näkökulma mahdollistaa puhujalle tiettyjen vuorovaikutukseen liittyvien asioiden näkymisen, kun taas toiset seikat jäävät positioinnin ansiosta piiloon (Seikkula ym., 2011). Wortham (2001) kutsuu interaktionaaliseksi positioinniksi sitä tapaa, jolla ihmiset asettautuvat dialogiin toistensa kanssa ja muodostavat positiot tässä hetkessä. Seikkula ym. (2011) jatkavat Worthamin ajatusta kuvaillen vuorovaikutustilanteessa olemista jatkuvaksi positioden ja vastapositioden muodostamisen leikiksi. Leimanin (2004) mukaan kaikki, mitä ihminen sanoo, asettaa hänet johonkin positioon toisen havainnoijan silmissä. On kuitenkin syytä huomata, että positiointi ei tapahdu Seikkulan ym. (2011) mielestä tietoisesti. Kyseessä on ennemminkin jatkuva prosessi, jossa puhuja vastaa toisten henkilöiden ilmaisuihin ei-reflektiivisellä tavalla (Seikkula ym. 2011).

Hubert Hermansin ajatukset positioinnista poikkeavat hieman Seikkulan ym. (esim. 2011) vastaavista tarjoamalla staattisemman viitekehyksen tarkastella erityisesti psykoterapiassa esiin nousevia positiointeja. Seikkulan ym. (2011) tavoin Hermans (2001a) näkee positiot ja positioinnin spatiaalisenä metaforana, mutta Seikkulan ym. (2011) näkemyksestä poiketen Hermans korostaa vuorovaikutuksellisten ilmiöiden lisäksi positioden merkitystä henkilön koko minuuden rakentumisessa (Hermans, 2001a). Narratiivisia elementtejä sisältävässä Dialogical Self -teoriassaan (DST) Hermans haastaa perinteisen käsityksen essentiaalisesta ydinminästä ja nostaa tämän rinnalle ajatuksen moniäänisestä ja useita mahdollisesti ristiriitaisiakin positioita sisältävästä minästä (Hermans, 2001a). Hermansin teorian lähtökohtana on ajatus, jonka mukaan minän yhtenäisyys ei ole a priori muodostunut perustila, vaan pikemminkin sisäisen dialogisen työn kautta muodostunut saavutus (Hermans, 2001b).

William Jamesin (1890) ja Mihail Bakhtinin (1984) ajatuksiin pohjautuen Hermans (2001a) erottaa toisistaan minän subjektina (I-self) ja minän objektina (Me-self). Subjektiiivinen I-self koostuu Hermansin (2001a) mukaan erilaisista I-positioista, jotka ovat jatkuvassa sisäisessä dialogissa toistensa kanssa. Nämä I-positiot syntyvät kehityksen myötä, kun yksilö on vuorovaikutuksessa oman ympäristönsä kanssa, ja läheiset ihmiset vaikuttavat vahvasti yksilön sisäisten positioden muodostumiseen. On kuitenkin huomattava etteivät vaikutukset ole yksisuuntaisia, vaan yksilön ulkoisen ympäristönsä kanssa käymä dialogi on vuorovaikutuksessa sisäisen positioden välisen dialogin kanssa. Tämä jatkuva sisäisten ja ulkoisten positioden vuorovaikutus rakentaa henkilön narratiivia itsestään ja luo perustan minän yhtenäisyydelle (Hermans, 2001a).

1.3.2 Positio-ajattelun hyödyntäminen pariterapiassa

Dialogical Self -teorian pohjalta Hermans (2001b) on luonut Personal Position Repertoire -menetelmän (PPR), jonka avulla on mahdollista tutkia henkilön sisäisten positioiden sisältöä ja järjestäymistä, sekä hyödyntää positio-ajattelua psykoterapian työvälineenä. Hermans (2001b) korostaa, että kyseessä ei ole standardoitu ja yksiselitteinen menetelmä positioiden tutkimiseen, vaan enemmänkin dialoginen työkalu, joka tarjoaa teoreettisen mallin tutkijoiden ja kliinikkojen käyttöön erilaisissa tarkoituksissa. Tässä pro gradu -tutkielmassa hyödyllisimmiksi työvälineiksi PPR-menetelmän laajasta sisältövalikoimasta valikoituivat Hermansin ajatukset positiorepertuaarin uudelleenjärjestämisestä, positio-vastapositio -pareista sekä metapositioinnista.

Personal Position Repertoire -menetelmän keskeisenä ajatuksena on muodostaa terapiatyöskentelyn kautta matriisi sisäisistä ja ulkoisista positioista, jotka liittyvät merkityksellisiin henkilöihin ja tilanteisiin terapia-asiakkaan elämässä (Hermans, 2001b). Mikäli positiorepertuaarin tarkastelun jälkeen havaitaan, että asiakkaan tietyt sisäiset positiot liittyvät hänen kokemuksiinsa kliinisiin ongelmiin, nousee yhdeksi terapian tavoitteista pyrkiä muuttamaan positiorepertuaarin järjestystä niin, että toimimattomat positiot korvautuisivat hyvinvointia paremmin tukevilla positioilla. Tämä positioiden uudelleenjärjestäytyminen tapahtuu usein siten, että terapiassa toimimattoman position rinnalle pyritään nostamaan positiorepertuaarista toinen toimivampi positio, joka muodostaa yhdessä hallitsevan position kanssa tarkasteltavan positio – vastapositio -parin (Hermans, 2001b). Terapian käännekohtana voidaan pitää hetkeä, jolloin toimivampi positio nousee alkuperäistä ongelmia ylläpitävää positiota merkittävämmäksi asiakkaan elämässä (McAdams, 1993). Metapositioinnilla tarkoitetaan etäännyttävän ja enemmän itsereflektiota sisältävän näkökulman ottamista muihin positioihin (Hermans, 2001b). Leiman ja Stiles (2001) viittaavat samaan ilmiöön termillä havainnoitsija-positio. Metaposition muodostuminen auttaa terapia-asiakasta tarkastelemaan objektiivisemmin omaa positiorepertuaariaan ja nostamaan esille mahdollisia positio – vastapositio -pareja. Tiivistetysti Hermans (2001b) katsoo metapositioinnin olevan keskeinen tekijä terapiassa tapahtuvan muutoksen ja positiorepertuaarin integraation syntymisessä.

1.4 Tutkimuskysymykset

Tässä tutkimuksessa tutkimuskysymykset muotoutuivat seuraavanlaisiksi:

1. Millaisia sisäisiä positioita voidaan löytää pariskunnan välisistä konfliktitilanteista?
2. Millä tavoin pariskunnan keskinäisessä vuorovaikutuksessa muodostuvat sisäiset positiot vaikeuttavat pariskunnan keskinäisen yhteisymmärryksen muodostumista?
3. Millainen vaikutus positioinneista tietoisemmaksi tulemisella eli metapositioinnilla on pariskunnan vuorovaikutuksen kehittymiselle terapian kuluessa?

2. Aineisto ja menetelmät

2.1 Aineiston esittely ja analyysin eteneminen

Tutkimuksemme aineisto koostuu yhden pariskunnan 25 istuntoa kestävästä videoidusta pariterapiaprosessista. Terapiassa asiakkaana ovat ICD-10 oireiston mukaisesta kliinisestä masennuksesta kärsivä Maija ja hänen aviomiehensä Matti. Asiakkaana olevien henkilöiden nimet on muutettu henkilöiden yksityisyyden suojaamiseksi. Pariskunnalla on yksi yhteinen lapsi ja kummallakin puolisoilla on lisäksi lapsia edellisestä avioliitosta. Pari on hakeutunut pariterapiaan Maijan masennuksen ja siitä johtuvien parisuhde- ja perheongelmien vuoksi. Maijan masennusta luonnehtii alkoholin väärinkäyttö ja ajoittainen itsetuhoisuus. Pariskunnan terapeutteina toimii kaksi naisterapeuttia, joilla on psykiatrisen sairaanhoitajan peruskoulutus ja perheterapeutin jatkokoulutus.

Aineistoon tutustumisen aloitettiin katselemalla läpi videoidun pariterapiaprosessin ja tutustumalla dialogisuutta käsittelevään kirjallisuuteen. Pariskunnan keskinäistä vuorovaikutusta havainnoimalla huomio keskittyi pariskunnan välisiin konfliktitilanteisiin. Pariskunnan välisessä kommunikaatiossa näytti ilmenevän konflikteja, kun terapiassa käsiteltiin aiheita, joiden merkitys oli suuri pariskunnan parisuhteen kannalta, mutta joihin heidän oli vaikea löytää yhteistä näkökulmaa. Tutkimuksen aineisto päätettiin rajata pariterapiassa ilmeneviin konfliktitilanteisiin, sillä ne tarjosivat selkeän kontekstin pariskunnan välisen yhteisymmärryksen ja siinä ilmenevien ongelmien tutkimiselle. Terapiaprosessista tarkastelun kohteeksi valikoituivat istunnot, joissa erimielisyystilanteita selkeimmin esiintyi. Jotta 25 istuntoa käsittävä terapiaprosessi tulisi

tutkimuksessa kokonaisuudessaan katetuksi, valittiin jatkotarkastelun kohteeksi kolme terapiaistuntoa: yhden istunnon terapian alusta (nro. 7), yhden sen keskivaiheilta (nro. 16) ja yhden istunnon terapian loppuvaiheilta (nro. 22). Jatkotarkasteltavat terapiaistunnot litteroitiin kirjalliseen muotoon ja alkuperäisestä videoaineistosta syntyi 37 sivua litteroitua tekstiaineistoa.

2.2 Alustavan analyysin tekeminen Dialogical Methods for Investigation of Happenings of Change -menetelmän avulla

Litteroidun tekstiaineiston alustava analysointi tehtiin käyttämällä hyväksi Seikkulan, Laitilan ja Roberin (2011) kehittämää Dialogical Methods for Investigation of Happenings of Change -analyysimenetelmää. Lopullinen mikroanalyysi tehtiin edellä mainitun menetelmän tuloksia hyödyntäen käyttämällä hyväksi valittuja osia Hermansin (2001b) kehittämästä Personal Position Repertoire -menetelmästä. Dialogical Methods for Investigation of Happenings of Change -menetelmän ensimmäisen vaiheen aikana litteroitu aineisto jaettiin teemallisiin episodeihin keskustelun aihepiirien mukaisesti. Jokainen terapiaistunto sisälsi lukuisia teemallisia episodeja. Teemalliset episodit koostuvat terapiassa käydyistä puheenvuoroista.

Menetelmän toisessa vaiheessa analysoimme teemallisia episodeja niihin liittyvien dominanssien näkökulmasta. Tarkasteltavia dominansseja oli kolme: kvantitatiivinen, semanttinen ja interaktiivinen dominanssi. *Kvantitatiivisella dominanssilla* (KD) tarkoitetaan sitä, kuka puhuu teemallisessa episodissa eniten. Puheenvuorojen pituutta ei otettu analyysissä huomioon. *Semanttisella dominanssilla* (SD) tarkoitetaan sitä, kuka päättää mistä aihepiiristä puhutaan. Semanttisten dominanssien merkitseminen litteroituihin teemallisiin episodeihin jaksotti tekstin analyysin kannalta käyttökelpoisiin osiin, niin sanottuihin semanttisiin sekvensseihin. *Interaktionaalisella dominanssilla* (ID) tarkoitetaan muihin puhujiin vaikuttamista. Esimerkkejä interaktionaalisesta dominanssista ovat muun muassa puheenvuoron ohjaaminen toiselle sekä vaiti oleminen tavalla, joka luo painetta muille läsnäolijoille ottaa puheenvuoro hiljaa olevan henkilön sijasta. Koska mielenkiintomme kohdistui asiakasparin keskinäiseen vuorovaikutukseen, oli episodien jatkotarkastelun kriteerinä parin suhteellisen suuret kvantitatiiviset, semanttiset ja interaktionaaliset dominanssit verrattuna terapeuttien vastaaviin. Dialogical Methods for Investigation of Happenings of Change -menetelmän kolmannessa vaiheessa tarkastellaan vaihtoehtoisesti puhujien kielialuetta tai narratiivisia prosesseja. Tutkimuskysymysten tarkentuessa menetelmän kolmas vaihe kuitenkin osoittautui epärelevantiksi tämän tutkimuksen tulosten kannalta ja se jätettiin pois varsinaisesta analyysistä.

2.3 Mikroanalyysin tekeminen Personal Position Repertoire -menetelmän avulla

Litteroidun terapia-aineiston analysointi Dialogical Methods for Investigation of Happenings of Change -menetelmän avulla sai aikaan alustavien tutkimuskysymysten tarkentumisen. Tämän seurauksena huomio kiinnittyi konfliktitilanteissa muodostuviin ja niissä näkyviin erilaisiin positiointeihin ja kysymykseen siitä, miksi tutkittavan pariskunnan oli usein vaikea ymmärtää toistensa näkemyksiä riitatilanteissa. Tutkimuksen aihepiirin ulkopuolelle päätettiin rajata muut dialogisuuteen liittyvät käsitteet ja keskittyä tässä pro gradu -tutkielmassa tutkimaan konfliktitilanteissa ilmeneviä positiointeja ja niiden vaikutusta vuorovaikutuksen sujuvuuteen. Aihepiirin rajautuminen yleisestä dialogisuuden tarkastelusta kohti positiointien merkitystä vuorovaikutustilanteissa aiheutti myös merkittäviä muutoksia tutkimuksen teoreettisille lähtökohdille. Positiointien noustessa tutkimuksen pääkohteeksi Hubert Hermansin (2001a) Dialogical Self -teoriaan pohjautuvat ajatukset sisäisten positioiden merkityksestä ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa nousivat tutkimuksen keskeisimmäksi teoreettiseksi viitekehyykseksi.

Tässä tutkimuksessa Dialogical Methods for Investigation of Happenings of Change -menetelmään kuuluva mikroanalyysi tehtiin käyttämällä hyväksi Hermansin (2001b) kehittämää Personal Position Repertoire -menetelmää. Sisäisten positioiden tarkastelu pariterapiassa käytävissä keskusteluissa tapahtui havainnoimalla ja tunnistamalla kullekin sisäiselle positiolle ominaisia asiasisältöjä ja vuorovaikutuksen piirteitä. Analyysin kautta löydetyt sisäiset positiot on havainnollistettu aineistositaateilla. Tiettyjä sitaatteja on analyysissä käytetty useamman kerran tilanteissa, jolloin tarkastelun kohteena ovat olleet eri henkilöiden sisäisten positioiden näkyminen samoissa tekstikohdissa. Analyysin kohteena oli myös, miten positioiden järjestys muuttui terapian edetessä Matin ja Maijan sisäisissä positioirepertuaareissa. Tätä muutosta tarkasteltiin havainnoimalla pariskunnan välistä vuoropuhelua ja tutkimalla, miten muutokset henkilöiden sisäisissä positioirepertuaareissa vaikuttivat pariskunnan keskinäisen vuorovaikutuksen toimivuuteen. Lisäksi tarkastelun kohteena oli muutoksen taustalla tapahtuva metapositiointi, mitä havainnoitiin niiden aineistokohtien perusteella, joissa pariskunta näytti tiedostavan ja pohtivan omaa keskinäistä vuorovaikutustaan. Mikroanalyysin alussa on esitelty Matin ja Maijan sisäisiin positioihin liittyviä ominaisuuksia ja aineistolainauksia, joihin niistä tehdyt tulkinnat pohjautuvat. Mikroanalyysin lopussa saadut tulokset on esitelty seikkaperäisemmin.

3. Tulokset

3.1 Alustava analyysi

3.1.1 Teemallisten episodien valinta aineistosta

Teemallisista episodeista on laskettu niissä sanottujen ilmaisu- ja teemajen lukumäärät sekä tietyn teemallisen episodin osuus koko terapiaistunnon puheenvuoroista. Tämän jälkeen on yhdistelty samankaltaisia teemoja sisältäviä episodeja toisiinsa. Lopuksi karsittiin pois tutkimuksen kannalta niukasti informaatiota sisältäviä episodeja. Jokaisesta terapia-istunnosta valittiin yksi teemallinen episodi jatkotarkasteluun. Terapiaistunnoissa ilmenevät teemalliset episodit on esitetty kokonaisuudessaan Taulukossa 1.

	Terapiaistunto 7: "Luottamuspula"	Terapiaistunto 16: "Riitely ja tekstiviestit"	Terapiaistunto 22: "Miehen turhautuminen naisen itsetuhoisuuteen"
1	Tytärtä ei määrällä	Riitely	Lääkkeiden otto
2	Miehen hermostuminen	Tekstiviestit	Ajatuksia itsetuhoisuudesta
3	Viiltely ja aggressio	Kaukalopallo	Alkoholi
4	Pariskunta tappelee	Matin väsymys	Ajatuksia kostosta
5	Mustasukkaisuus	Tyttären kotonaolo	Miehen turhautuminen naisen itsetuhoisuuteen
6	Pahin tilanne	Maalausharrastus	Vaihtoehtoja itsemurhalle
7	Luottamus	Seksi	
8	Humalanpelko	Maijan itsetunto	
9	Pettäminen	Luottamuksen puute	
10	Alkoholi		

Taulukko 1. Aineiston kolme jatkotarkasteluun valikoitunutta terapiaistuntoa (7, 16, 22) ja niistä löydettyjen teemallisten episodien (1-10) nimet.

3.1.2 Dominanssien tutkiminen teemallisissa episodeissa

Aineiston rajaamisen ja yhdistelyn tuloksena dominanssien jatkotarkasteluun valikoituivat seuraavat teemalliset episodit: 1) Terapiaistunto 7: ”Luottamuspula”, 2) Terapiaistunto 16: ”Riitely ja tekstiviestit” ja 3) Terapiaistunto 22: ”Miehen turhautuminen naisen itsetuhoisuuteen”. Taulukossa 2 on esitetty henkilöittäin kussakin teemallisessa episodissa esiintyvät kvantitatiiviset dominanssit (KD) ja niiden suhteelliset osuudet (KD%), semanttiset dominanssit (SD) sekä interaktionaaliset dominanssit (ID). Taulukon yksiköt ovat frekvenssejä.

Teemallisessa episodissa ”Luottamuspula” pariskunnan välinen konflikti liittyy Maijan kokemaan luottamuspulaan Mattia kohtaan, teemallisessa episodissa ”Riitely ja tekstiviestit” pariskunnan välinen konflikti liittyy Maijan löytämiin vanhoihin tekstiviesteihin, joista tulee ilmi Matin seksisuhde entiseen puolisoonsa ja teemallisessa episodissa ”Miehen turhautuminen naisen itsetuhoisiin ajatuksiin” pariskunnan välinen konflikti liittyy Maijan itsetuhoisiin ajatuksiin ja Matin uudenlaiseen suhtautumiseen niitä kohtaan.

Linellin (1990) mukaan dominanssien tarkastelulla saadaan tietoa puheenvuorojen keskinäisestä symmetrisyydestä ja asymmetrisyydestä, ja tätä kautta tietoa keskustelijoiden välisistä sosiaalisista voimasuhteista. Dominanssien muodostuminen on dialogisen prosessin piirre, joka liittyy läheisesti siihen miten henkilöt positioituvat suhteessa toisiinsa kussakin tilanteessa. Linelliä (1990) mukaillen voidaan ajatella pariskunnan välisten positiointien olevan selvimmin näkyvillä niissä teemallisissa episodeissa, joissa erityisesti Matin ja Maijan semanttisten ja interaktionaalisten dominanssien lukumäärä on suuri.

<u>Istunto 7: Luottamuspula</u>				
	KD	KD%	SD	ID
T1	11	31	1	2
T2	6	17	2	3
M	9	26	2	5
N	9	26	1	3

<u>Istunto 16: Riitely ja tekstiviestit</u>				
	KD	KD%	SD	ID
T1	20	22	6	1
T2	11	12	1	1
M	26	29	6	5
N	32	34	6	5

<u>Istunto 22: Miehen turhautuminen naisen itsetuhoisuuteen</u>				
	KD	KD%	SD	ID
T1	4	21	1	1
T2	0	0	0	0
M	8	42	1	0
N	7	39	1	3

Taulukko 2. Teemallisissa episodeissa ilmenevät dominanssit eri puhujilla.

KD=kvantitatiivinen dominanssi, *SD*=semanttinen dominanssi, *ID*=interaktionaalinen dominanssi.

T1=terapeutti 1, *T2*=terapeutti 2, *M*=Matti, *N*=Maija

3.2 Mikroanalyysi

Aineiston perusteella voidaan todeta, että sekä Matilta että Maijalta voidaan löytää kaksi sisäistä positiota, jotka muodostavat heidän sisäisissä positiorepertuaareissaan positio-vastapositio -parin. Vallitseva sisäinen positio Matin kohdalla on *parisuhteen asiantuntija* -positio ja sille vastapositioksi nouseva *oman elämänsä eläjä* -positio. Vastaavasti Maijan vallitseva sisäinen positio on *parisuhteen autettava* -positio ja tämän vastapositio *oman äänensä esiintuoja*.

3.2.1 Matin parisuhteen asiantuntija -position ominaisuuksia

- 1) Loukkaantuminen ja hämmennys Maijan epäluottamusta kohtaan

M: Mun mielestä Maija ei vielä tänäkään päivänä luota minuun, koska minun mielestä parisuhde perustuu luottamukselle. Ja musta on niin hirveen vaikeeta sitten olla, jos oma vaimo ei luota.

...

T2: Siis toimitko sinä jollain tavalla silleen, että Maija ei voi luottaa sinuun?

M: En.

T2: No.. Nyt mie en ymmärrä.

M: Siis, (naurahtaa), jos minä teen jotain, jos mä lähdän käymään jossain, niin Maija ei luota minuun.

- 2) Erilaisten tilanteiden näennäisen objektiivinen kuvaileminen terapeuteille, esimerkiksi Maijan reaktioiden kuvaaminen sanoilla ”paniikinomainen” ja ”täriä”

M: Kyllähän ne [riidat] aina jostain käynnistyvät...Eilenkin käynnisty siitä, että Maija näki vanhoja tekstiviestejä vanhalta sim-kortilta niin siitä tuli hirveä paniikki ja tärisit ja (.) Ja tota vaikeeta se sit olluksaan niin aiheellista ees...

N: Oli siinä paljon muutakin...

M: Emmä sulle oo valehdellu

- 3) Maijan riitatilanteissa esiintuomien aiheiden kokeminen epäolennaisina ja riidanaiheiden tarkastelu Maijaan nähden ylemmästä asemasta.

T1: Tota...minkälaisia...riidat on ollu?

...

M: Maija kyselee miks, miks, miks ja minä sitten vastaan

N: Mua taas ärsyttää se kun pitäis puhua asioista ja sitten ei puhuta ja rupee ärsyttään enemmän sun vastaukset

M: (vaimeasti) Sillä välillä ne asiat tuntuu mun mielestä niin turhanaikaisilta, että on tärkeempiäkin asioita mietittävänä

- 4) Taipumus vastata Maijan puolesta ja määrittää tämän toiminnan motiiveja

T2: Siellä oli semmosia...semmosia seksiviestejä

M: (naurua)

N:...Exältä

M: Menneisyydestä

T1: Niin jotakin vanhoja...mites vanhoja viestejä nämä on?

N: Kakstuhatta

T2: Voiks sä [Maija] sitä vähän kuvata miten sä nyt suhteutat ne ittees?

M: Sä piät ittees rumana jo enne niitä tekstiviestejä se vaan tuli nyt taas pinnalle uudestaan. Et Maija ei pidä itteään viehättävänä ja et kun äskenkin kysyit tossa bussissa että miltä minä näytän niin mä katoin et tyylikäs niin Maija suuttu siitä että en tarkottanu niinku et mä en tarkottanu hänen kasvomeikkiään (.) et rupes vertaan (epäselvää) et niinku tyylikkyyteen niinku kuuluu pukeutuminen mut Maija vaan tarkotti niinku kasvomeikkiä ja se siitä suuttu ja vittuili sitte silleen (epäselvää)

3.2.2 Matin oman elämänsä eläjä -position ominaisuuksia

- 1) Reflektiivisemmän ja vähemmän asiantuntijuutta sisältävän suhtautumistavan ottaminen Maijan itsetuhoista käyttäytymistä kohtaan

M: Nii. Mun mielestä oli riitoja, mutta me saatiin juteltua ja mullakin oli ihan hyvä fiilis. Sit mä lähen töihin ja kun tulen töistä, niin tilanne oli ihan toisenlainen.

N: Matilla meni niin sanotusti ohi korvien se mitä mä sanoin sille

T1: Mitä sinä sanoit?

N: Sanoin, että tekee mieli tappaa itteni

M: No...

T1:...Missä sinä sanoit sen?

N: Kotona Matille

M: Mun mielestä ei menny ohi korvien, koska mä sanoin, että oon lakannut välittämästä siitä, koska mä en voi niinku koko ajan turvautua siihen. Mähän sanoin sulle puhelimesa, että mulla on omakin elämä elettävänä!

- 2) Epävarmuuden lisääntyminen ja oman vastuunsa rajallisuuden tiedostaminen suhteessa Maijaan

N: ... Kaikki ei ollu ok siinä vaiheessa....

M: ... Ei, ei ollukaan, mutku sillon ku sä rupesit puhumaan siitä itsemurhasta, itsetuhoisista ajatuksista, niin mä sanoin, että sori et mä en voi välittää siitä enää. Et niinku... tietyllä tavalla voin tukee siinä ja auttaa sinuu, mut emmä niinku... mä en tiedä teenkö mä väärin, mut must tuntuu ku joku sanoo mulle et ethän sä pysty hoitamaan sitä tai tälleen niinku, koska tietenkinhän sitä ajattelis, että joka kerralla pitäis ottaa tosissaan se juttu. Ja tietyllä tavalla mä otankin, mut en minä pysty olemaan jatkuvasti vahtimassa et jos tulee tommosia.

T1: Niin tarkoititko jotain sellaista, että sä et voi sille mitään, jos Maija niin päättää?

M: Niin, sitä nimenomaan.

3.2.3 Maijan parisuhteen autettava -position ominaisuuksia

- 1) Tarve saada Matin huomio puoleensa vetoamalla itsetuhoiseen käytökseen

N: Matilla meni niin sanotusti ohi korvien se mitä mä sanoin sille

T1: Mitä sinä sanoit?

N: Sanoin, että tekee mieli tappaa itteni

M: No...

T1: ...Missä sinä sanoit sen?

N: Kotona Matille

- 2) Häätäntyminen Matin vähäisestä reagoinnista itseä kohtaan

N: Mutku sä sanoit jäljestä päin ku tulit kottiin maanantaina, et kaikki ois ollu hyvin?

M: Nii, ei sillon, siis kun edellisenä iltana kun juteltiin, niin tuntui et kaikki ois silleen kohtuullisen ok, et niinku pystyy lähteen töihin, et ei ollu mitään hätää. Mut kun mä tulin töistä kotiin ni sit oli taas niinku tilanne...

N: ... Kaikki ei ollu ok siinä vaiheessa....

3.2.4 Maijan oman äänensä esiintuoja -position ominaisuuksia

- 1) Halu ilmaista omia ajatuksiaan. Luonteenomaista tälle on kuitenkin ajatusten selkeytymättömyys ja muiden vaikeus päästä kiinni niiden merkityksiin.

N: Mä pelkään sun humalaa.

T2: Joo kyllä (.) Siis mitä?

N: Humalaan pelkään.

T1: Mikäs siinä humalassa on sellaista mitä sä pelkää?

N: Just sitä luottamusta

...

T2: No minkälainen tuntuma teillä on siihen, että onko näistä asioista nyt turvallista puhua, tässä?

Vai käyks niin, että seuraavalla kerralla, kun jompikumpi ottaa viinaa, niin nää on semmosia asioita, jotka sitten pompsahtaa esille? (.) Vai onks näistä nyt hyvä puhua?

N: Mua pelottaa seuraava kerta.

M: Joka kerta.

N: Varsinkin nyt, kun on ite niin lähellä...

- 2) Mattia voimakkaampi tarve käsitellä ristiriitoja aiheuttavia asioita

N: Suututtaa ja sitten rupee vittuileen ja sitten huutaan

M: Maija kysyy miks, miks, miks ja minä sitten vastaan

N: Mua taas ärsyttää se kun pitäis puhua asioista ja sitten ei puhuta ja rupee ärsyttään enemmän sun vastaukset

M: (vaimeasti) Sillä välillä ne asiat tuntuu mun mielestä niin turhanaikaisilta, että on tärkeempiäkin asioita mietittävänä

- 3) Omien tunteiden ja loukkaantumisen esiintuominen

N: Ja sitten just kun tuli eilen siitä viestistä ilmi niinku että Matti on puhunu mulle että hänen suhteensa exää on päättynyt kun Anna oli puoltoista vuotias, mutta siitä viestistä tulikin ilmi että vasta sitten kun Anna oli neljävuotias. Ja ei olla ikinä puhuttu siitä, mä en oo tienny koko asiasta, koska mä oon ite kertonu omasta exästä että palattiin yhteen ja jatkettiin

M: Mutta enhän minä valehdellut, erohan tuli sillon kun Anna oli puoltoistavuotias

N: Mutta te yrititte vielä jatkaa sitä suhdetta!

M: Ei...no ei siinä ollut mitään suhdetta ei siinä ollu mitään muuta kun irtosuhde ei siinä ollut mitään. Ei siinä ollut rakkautta, eikä mitään tämmöstä.

4) Faktatietoon turvautuminen oman uskottavuuden lisäämiseksi

N: Voidaan ottaa vaikka se viesti esiin

M: (vaimeasti) No ihan sama

3.2.4 Mikroanalyysin tulokset

Terapiaistunnon 7 teemallisessa episodissa ”Luottamuspuola” käytävien keskustelujen pohjalta voidaan todeta, että Matille on muodostunut vallitseva *parisuhteen asiantuntijan* -positio, mitä luonnehtii Matin tyyli perustella mielipiteitään rationaalisesti ja kuvailla terapeuteille Maijan tunnepitoisia reaktioita. Maijan sisäisessä positioerepertuaarissa on nähtävissä liikettä *parisuhteen autettava* -positiosta kohti *oman äänensä esilletuoja* -positiota, mitä luonnehtii Maijan pyrkimykset saada sanotuksi jotakin hänelle tärkeää.

Terapiaistunnon 16 teemallisessa episodissa ”Riitely ja tekstiviestit” on aineiston pohjalta nähtävissä, kuinka Maijan *oman äänensä esiintuoja* -positio on vahvistunut Maijan henkilökohtaisessa positioerepertuaarissa. Nyt *parisuhteen asiantuntijaksi* positioitunut Matti joutuu konfliktiin *oman äänensä esiintuojaksi* positioituneen Maijan kanssa. Maijan *oman äänensä esiintuoja* -positiota luonnehtii muun muassa tyyli käyttää faktatietoa perustelujensa tukena, mikä on uutta verrattuna vallitsevaan *parisuhteen autettava* -positioon, jota luonnehtii tunnekeskeinen tyyli perustella mielipiteitään. Maijan *oman äänensä esiintuoja* -position vahvistuminen voidaan nähdä heikentävän Matin *parisuhteen asiantuntija* -position asemaa tämän henkilökohtaisessa positioerepertuaarissa, mitä luonnehtii Matin passiivisempi suhtautuminen konfliktitilanteeseen.

Terapiaistunnon 22 teemallisessa episodissa ”Miehen turhautuminen naisen itsetuhoisuuteen” voidaan nähdä Matin sisäisessä positioerepertuaarissa tapahtuvan muutos *parisuhteen asiantuntija* -positiosta kohti *oman elämänsä eläjä* -positiota, jota luonnehtii reflektiivisyys oman vastuun rajallisuuden tiedostamisessa suhteessa Maijaan. Matin *oman eläjänsä eläjä* -positio on ristiriidassa Maijalla esillä olevan *parisuhteen autettava* -position kanssa, mikä näkyy aineistossa Maijan närkästymisenä Matin reagoimattomuuteen hänen itsemurha-aikeitaan

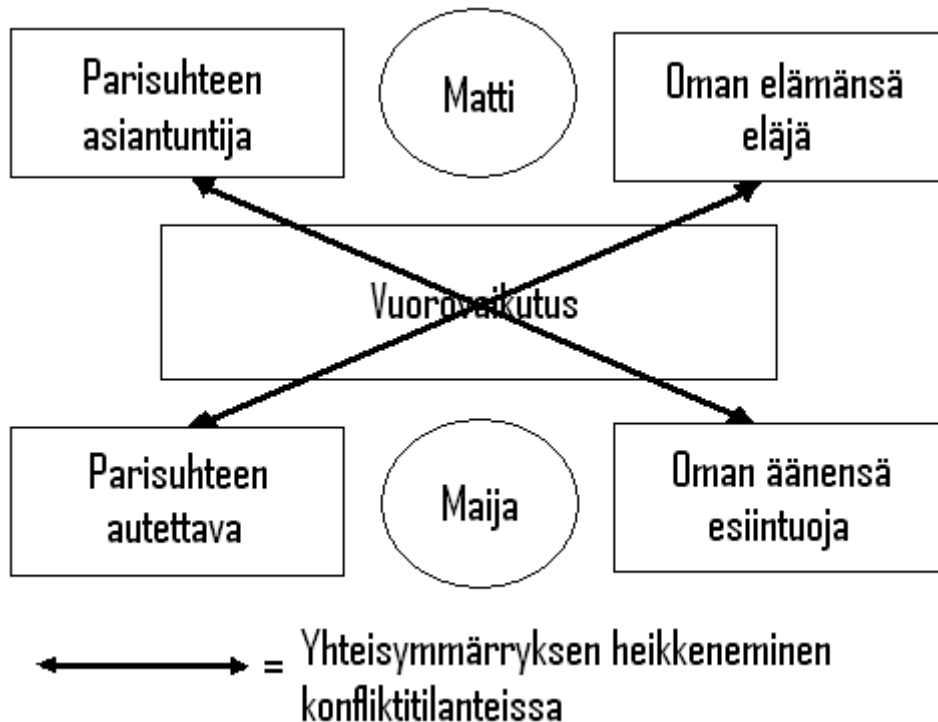
kohtaan. Teemallisen episodin lopussa Matin uudenlainen reagoitumiskyky pakottaa Maijan miettimään omaa positioitumistaan suhteessa Mattiin.

Tutkimusaineiston perusteella voidaan todeta, että Matin ja Maijan välisissä konfliktitilanteissa näkyvillä sisäisillä positioilla on erilaisia vaikutuksia pariskunnan keskinäiseen vuorovaikutukseen. Keskeisimpänä tuloksena voidaan havaita, että pariskunnan välinen vuorovaikutus heikkenee ja keskinäisen yhteisymmärryksen saavuttaminen hankaloituu silloin, kun dialogisessa konfliktitilanteessa kohtaavat keskenään ristiriitaiset sisäiset positiot. Matin positioituminen *parisuhteen asiantuntijaksi* aiheuttaa yhteisymmärryksen vaikeutumista, kun Maija on positioitunut *oman äänensä esiintuojaksi*. Vuorovaikutus vaikeutuu myös silloin, kun Matti on positioitunut *oman elämänsä eläjä* -positioon ja Maija *parisuhteen autettavan* -positioon. Matin positioituuessa *parisuhteen asiantuntijaksi* ja Maija *parisuhteen autettavaksi* vuorovaikutuksellisia ristiriitoja on havaittavissa vähemmän. Tilannetta, jossa Matti on positioitunut *oman elämänsä eläjä* -positioon ja Maija *oman äänensä esiintuoja* -positioon ei tästä aineistosta löydy.

Tämän tutkimuksen keskeisin tulos positioista tietoisemmaksi tulemisen eli metapositioinnin vaikutuksista pariskunnan välisessä vuorovaikutuksessa on se, että metapositiointia ei juurikaan tämän aineiston perusteella tapahdu. Aineiston perusteella voidaan havaita, että Matin ja Maijan vallitseville positioille on alkanut terapiaprosessin aikana muodostua joustavampia vastapositioita, mutta tämän muutoksen taustalla olevien syiden ja seurausten osoittaminen on tutkimusaineiston perusteella vaikeaa. Vastapositioiden muodostumisen taustalla voidaan ajatella tapahtuneen metapositiointiin liittyvää erilaisten näkökulmien pohdintaa, mutta varsinaisia metapositiointiin viittäviä ilmaisuja aineistosta on löydettävissä vain muutamia, jotka nekin usein jäävät vaille vastakaikua. Matin ja Maijan pariterapiaprosessia leimaava piirre onkin terapiassa käytävien keskustelujen pitäytyminen hyvin arkisissa ja käytännöllisissä teemoissa. Myöskään terapeutit eivät huomattavassa määrin kannustaneet pariskuntaa pohtimaan vuorovaikutuksensa taustalla olevia prosesseja.

Merkittävänä tekijänä aineistosta voidaan havaita, kuinka Matin ja Maijan positioituminen keskusteluissa vallitseviin *parisuhteen asiantuntijan* ja *parisuhteen autettavan* -positioihin vaikeuttaa metapositioinnin tapahtumista pariterapiassa käytävissä keskusteluissa. *Parisuhteen asiantuntijaksi* -positioituneella Matilla on tapana mitätöidä Maijan halua pohtia pariskunnan keskinäistä kommunikaatiota ja selittää terapeuteille Maijan toimintaa tämän puolesta, mikä vaikeuttaa objektiivisemmän näkökulman löytämistä yhteisiin vuorovaikutuksen ongelmiin. Vastaavasti Maijan *parisuhteen autettava* -positioon liittyvä ripustautuminen Matin asiantuntijuuteen sekä oman heikkouden esiintuominen pariskunnan välisissä keskusteluissa toimii

metapositiontia vaikeuttavana tekijänä. Tämän tutkimuksen keskeiset tulokset on kuvattu Kuviossa 1.

Kuvio 1. Matin ja Maijan sisäiset positiot ja niiden vaikutukset pariskunnan väliseen vuorovaikutukseen. Matin sisäiset positiot kuvattu kuviossa ylhäällä, Maijan sisäiset positiot kuviossa alhaalla. Nuoli kuvaa yhteisymmärryksen heikkenemistä Matin ja Maijan välillä tietyn sisäisen position ollessa vuorovaikutustilanteessa vallitsevana.

4. Pohdinta

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on ollut tutkia pariterapiassa käytävissä keskusteluissa ilmeneviä henkilöiden sisäisiä positioita ja niiden vaikutusta tutkimuksen kohteena olevan pariskunnan väliseen kommunikaatioon. Tutkimuksen laajempaan tarkoitukseen on ollut havainnollistaa sitä, kuinka suurta roolia kommunikaation taakse kätkeytyvät oletukset itsestä ja keskustelukumppanista näyttelevät terapeuttisissa keskusteluissa ja pohtia, voidaanko näiden oletusten tiedostamisella edesauttaa yhteisymmärryksen syntymistä pariterapiassa käytävissä keskusteluissa.

4.1 Yhteenveto tutkimustuloksista

Tutkimuksen keskeiset tutkimustulokset voidaan tiivistää seuraavasti:

1. Tutkimusaineiston pohjalta voidaan todeta, että pariskunnan välisissä riita-tilanteissa Matille on muodostunut *parisuhteen asiantuntijan* -positio. Tämän position vastapositiona voidaan nähdä Matin pyrkimys erityisesti terapian loppuvaiheen keskusteluissa pyrkiä irti vastuunkantajan asemastaan. Tätä pyrkimystä olemme kuvanneet *oman elämänsä eläjä* -positiolla.
2. Tutkimusaineiston pohjalta voidaan todeta, että Maijalle on pariskunnan välisissä riita-tilanteissa muodostunut *parisuhteen autettavan* -positio. Tälle positiolle vastapositiona voidaan pitää Maijan pyrkimystä saada oma äänensä paremmin kuuluviin pariskunnan välisissä riita-tilanteissa ja saavuttaa näin tasavertaisempi asema suhteessa Mattiin. Tätä pyrkimystä olemme kuvanneet *oman äänensä esiintuoja* -positiolla.
3. Tutkimusaineiston pohjalta voidaan havaita, että Matin ja Maijan sisäistyneet positiot vaikuttavat ja erityisesti vaikeuttavat pariskunnan välisen yhteisymmärryksen syntymistä pariterapiassa käytävissä keskusteluissa. Aineiston pohjalta voidaan havaita, että erimielisyyksiä pariskunnan välille syntyy erityisesti silloin, kun Matti on positioitunut keskustelussa *parisuhteen asiantuntijaksi* ja Maija *oman äänensä esiintuojaksi*, tai kun Matti on positioitunut *oman elämänsä eläjäksi* ja Maija *parisuhteen autettavaksi*. Matin positioituminen *parisuhteen asiantuntijaksi* ja Maijan *parisuhteen autettavaksi* ei vastaavasti aiheuta suuria ristiriitoja, sillä nämä kaksi pitkän yhteisen vuorovaikutushistorian myötä kehittyntä positiota ylläpitävät yhdessä toisiaan.
4. Kolmas tutkimuskysymys, metapositionnin vaikutukset pariskunnan keskinäisen vuorovaikutuksen kehittymiselle, ei tämän tutkimusaineiston perusteella saanut yksiselitteistä vastausta. Aineiston pohjalta voidaan todeta, että vallitseville positioille alkoi terapian kuluessa muodostua vaihtoehtoisia vastapositiona, mutta tämän kehityksen selittäminen metapositiontiin liittyvillä prosesseilla muodostui hankalaksi aineiston luonteen johdosta. Aineiston pohjalta saatiin kuitenkin viitteitä siitä, että vallitseviin positioihin, Matin *parisuhteen asiantuntija* -positioon ja Maijan *parisuhteen autettava* -positioon, liittyvät piirteet vaikeuttavat metapositionnin tapahtumista pariterapiassa käytävissä keskusteluissa.

4.2 Tutkimustulokset suhteessa aiempaan tutkimukseen

Tässä tutkimuksessa esitetyt kysymykset pohjautuvat erityisesti kahteen laajaan ennakkoletukseen, näkymykseen kliinisen masennuksen ja parisuhdevuorovaikutuksen yhteydestä (esim. Beach, Sandeen & O’Leary, 1990; Whisman, 2001) sekä ajatukseen merkitysten rakentumisesta dialogisessa vuorovaikutuksessa (esim. Burr, 2003; Bakhtin, 1986). Saadut tutkimustulokset pohjautuvat pitkälti Hermansin (esim. Hermans, 2001a; 2001b) teoreettisiin ajatuksiin positioiden merkityksestä ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yksilön polyfonisen minän rakentumisessa. Aineiston rajaamisessa ja keskeisten kohtien tunnistamisessa on nojaututtu Seikkulan ym. (2011) ajatuksiin pariterapian tutkimisesta dialogisuuden näkökulmasta.

Saatujen tutkimustulosten suhdetta aihepiiriin aikaisempaan tutkimukseen leimaa materiaalin vähäisyys. Hermansin (2001b) PPR -menetelmää ja pariterapian dialogista tutkimusta (esim. DINADEP-projekti) ei ole merkittävällä tavalla aiemmin yhdistetty huolimatta eri tutkimuslinjoja vahvasti yhdistävästä tukeutumisesta bakhtinilaiseen dialogisuuden käsitteeseen (Leiman, 2004). Varsinaiset terapia-aineiston analysoinnin avulla löytyneet positiot Matin ja Maijan välisistä pariterapiassa käydyistä keskusteluista kuitenkin vastaavat pitkälti aiempia Hermansin (2001b) tekemiä kliinisiä löydöksiä. Tässä tutkimuksessa keskeisiksi positio – vastapositio -pareiksi muodostuneet *parisuhteen asiantuntija vs. oman elämänsä eläjä*, sekä *parisuhteen autettava vs. oman äänensä esiintuoja* -positioparit ovat keskeiseltä sisällöltään samansuuntaisia kuin positioparit Hermansin (2001b) kliinisissä esimerkeissä. Hermansin (2001b) tutkimilla terapia-asiakkailla vastaavia positio – vastapositio -pareja olivat muun muassa perfektionisti vs. elämästä nauttija -positiot ja sisäinen lapsi vs. itsenäinen toimija -positiot. Kaikkia edellä mainittuja positiopareja yhdistää dikotominen jakautuminen voimakkaasti tietyn ominaisuuden määrittämään asennoitumiseen itseä ja muita kohtaan ja toisaalta pyrkimys kohti uudenlaista joustavampaa positiota. Voidaan pohtia, onko vastapositioissa toistuva itsenäisyyden ja riippumattomuuden kokemus tietynlainen hyvinvointia tukeva positio, jota kohti terapiaprosessissa olisi syytä pyrkiä. Kriittisenä huomiona on kuitenkin syytä pohtia myös sitä, kuinka vahvasti Hermansin (2001b) aiemmat positio-löydökset ovat ohjailleet tämän tutkimuksen löydöksiä ja johtuuko tulosten samankaltaisuus enemmän siitä, ettei ristiriitaisia tutkimustuloksia aihepiiristä ollut saatavilla.

Tämän tutkimuksen havainto siitä, että henkilöiden sisäistyneet positiot vaikeuttavat yhteisen ymmärryksen syntymistä parisuhdekontekstissa, noudattaa aiemmin saatuja tuloksia kommunikaation avoimuuden ja sujuvuuden merkityksestä olennaisena hyvän parisuhteen osana (Harris, Pistrang, Barker, 2006; Rautiainen, 2010). Hermansin (2001a; 2001b) ajatukset sisäisten positioiden keskeisestä merkityksestä ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa sekä

pariterapian systeemisen koulukunnan näkemykset masennuksesta vuorovaikutukseen liittyvänä ongelmana (Asen & Jones, 1988) tukevat tämän tutkimuksen tuloksia positioiden vaikutuksesta pariskunnan välisen vuorovaikutuksen kehitykseen.

Kysymykseen metapositioinnin vaikutuksesta pariskunnan keskinäisen vuorovaikutuksen kehittymiselle ei tässä tutkimuksessa löydetty selkeitä vastauksia. Aiemmissä tutkimuksissa metapositiointi on kuitenkin nähty keskeisenä mekanismina, jonka avulla muutos terapia-asiakkaan henkilökohtaisessa positioerepertuaarissa on tullut mahdolliseksi (Hermans, 2001b). Laajemmalla tasolla tämä narratiivinen muutos ongelmia tuottavasta minän käsitteellistämisestä kohti toimivampaa itsen määrittelyä on nähty keskeisenä käännekohtana psykoterapiassa tapahtuvassa muutosprosessissa (McAdams, 1993). Matin ja Maijan terapiaprosessiin liittyvä varsinaisen metapositioinnin vähäisyys liittyy pitkälti tutkimuksen kohteena olleen pariterapian laadullisiin ominaisuuksiin. Terapeutit eivät varsinaisesti rohkaisseet Mattia ja Maijaa tarkastelemaan omia sisäisiä positioitaan tai niiden vaikutusta heidän keskinäiseen vuorovaikutukseensa. Näin ollen löydettyjen muutosprosessien suora yhdistäminen Matin ja Maijan mahdolliseen metapositiointiin ei tämän tutkimusaineiston puitteissa ollut mahdollista.

4.3 Tutkimuksen vahvuuksia ja heikkouksia

Tämän tutkimuksen suurimpana vahvuutena voidaan nähdä sen tarjoama soveltava näkökulma vuorovaikutuksessa tapahtuvien ongelmakohtien, erityisesti pariterapiassa ilmenevien yhteisymmärryksen vaikeuksien, parempaan ymmärtämiseen. Vankan aineistolähtöisyyden ansiosta tämän tutkimuksen kehittyminen on ollut prosessi, jossa kaavamaisesta lähestymistavasta on luovuttu ja erilaisten menetelmien soveltuvuutta on arvioitu uudelleen sitä mukaan, kun tutkimuskysymykset ovat tarkentuneet kohti lopullista muotoaan. Tutkimuskysymysten muotoutuminen on tapahtunut pro gradu -tutkielman kahden kirjoittajan yhteisten keskustelujen tuloksena, minkä voidaan nähdä lisänneen Seikkulan ym. (2011) ja Hermansin (2001b) ajatuksia yhdistelleen tutkimusprosessin objektiivisuutta. Erilaisia menetelmiä yhdistävän tutkimuksen etuina voidaan pitää mahdollisuutta löytää aineistosta dominanssien tarkastelun kautta tutkimuksen kannalta merkittäviä aineistokohtia sekä mikroanalyttisesti tarkastella keskeisiin aineistokohtiin liittyviä sisäisiä positioita. Lisäarvoa menetelmälle tuo sen soveltaminen pariterapiakontekstissa. Vuorovaikutuksen käsitteellistäminen sisäisten positioiden ja mahdollisen metapositioinnin avulla tarjoaa tulkinnallisen viitekehyksen tutkia, millaisia prosesseja pariskunnan välisen ymmärtämättömyyden taustalta voidaan löytää. Lisäksi tutkimuksen kautta avautuu näkökulma

arvioida terapiaprosessin tuloksellisuutta metapositionin toteutumisen ja sisäisten positiorepertuaarien muutoksen näkökulmasta.

Tutkimuksen soveltavasta luonteesta johtuen kritiikkiä voidaan esittää tulosten tulkinnallisuutta ja menetelmien epäyhteinäisyyttä kohtaan. Tämän tutkimuksen puitteissa ei ollut mahdollista suorittaa PPR -menetelmää sen alkuperäisessä muodossa, koska varsinaista keskustelua sisäisistä positioista ei Martin ja Maijan pariterapiaprosessissa käyty. Lisäksi kokemuksia sisäisen positiorepertuaarin tarkastelusta terapiassa löytyi kirjallisuudesta vain yksilöterapiakontekstista. On siis huomattava, että oletukset pariskunnan sisäisistä positioista perustuvat tämän tutkielman kirjoittajien tulkintaan pariskunnan välisistä keskusteluista konfliktitilanteissa. Subjektiivisuudestaan huolimatta tämän tutkimuksen arvo näkyy siinä, miten pariterapiakontekstissa konflikteihin liittyvän vuorovaikutuksen perusteella voidaan tehdä päätelmiä yksilöiden vallalla olevista sisäisistä positioista tuntematta henkilöiden positiorepertuaareja kokonaisuudessaan.

Aineiston rajaaminen pariskunnan välisiin erimielisyystilanteisiin voidaan nähdä positioiden tutkimisen kannalta ristiriitaisena tekijänä. Konfliktitilanteiden tutkimisen etuna voidaan pitää positioiden selkeämpää näkymistä tilanteissa, joissa puoliset ovat eri mieltä keskenään. Luonnollisesti tämän rajauksen ansiosta muut vuorovaikutustilanteet jäivät tutkimuksessa vaille huomiota. Tutkimuksen laajentaminen koskemaan myös konfliktitilanteiden ulkopuolisia, arkisempia dialogeja voisi edesauttaa laajemman ymmärryksen syntymistä positioiden vaikutuksesta Martin ja Maijan väliseen kommunikaatioon. Kritiikkiä on syytä esittää myös aineiston suppeutta kohtaan. Useamman pariterapiaprosessin keskinäinen vertailu olisi mahdollistanut monipuolisempien tulosten saamisen pariskuntien väliseen vuorovaikutukseen vaikuttavista sisäisistä positioista.

4.4 Jatkotutkimuskohteet

Tämän tutkimuksen tulokset sisäisten positioiden vaikutuksista pariterapiassa tapahtuvissa keskusteluissa ja laajemmin henkilöiden välisessä kommunikaatiossa nostavat esiin useita jatkotutkimusaiheita. Aiemman tutkimuksen vähäisyys antaa selkeän syyn tutkia pariterapiassa tapahtuvia dialogisia prosesseja sisäisten positioiden näkökulmasta erityisesti niin, että positioita itsessään tulisi käsitellä osana pariterapiaprosessia. Jatkotutkimuksissa PPR-menetelmästä täyden hyödyn saamiseksi olisi pariterapiassa asiakkaina olevien henkilöiden syytä antaa itse muodostaa omat positiorepertuaarinsa ja tutkia, saadaanko näin tätä tutkimusta vastavia tuloksia positioiden

vaikutuksista. Hypoteesin muodostaminen kliinisen masennuksen vähenemisestä metapositioinnin myötä parantuneen parisuhdevuorovaikutuksen kautta olisi hedelmällistä, mutta tällaisten yhteyksien luotettava toteaminen vaatii huomattavaa lisätutkimusta ja standardoidumpia tutkimusmenetelmiä.

Sisäisten positoiden vaikutuksia vuorovaikutuksen sujuvuuteen olisi hedelmällistä tutkia myös erilaisissa ei-kliinisissä konteksteissa. Henkilöiden sisäisen positioepertuaarin tutkiminen tilanteissa, joissa pariskunnan välinen vuorovaikutus on sujuvaa ja yhteisymmärrykseen päätyminen helppoa voidaan nähdä kliinisille tutkimuksille vertailevana asetelmana, jonka avulla on mahdollista saada merkittävää lisätietoa positoiden vaikutuksista vuorovaikutuksen toimivuuteen. Myös metapositiointiin liittyviä prosesseja, joiden tarkastelu tässä tutkimuksessa jäi muiden tutkimustulosten varjoon, on syytä tutkia lisää niin kliinisissä kuin mahdollisesti muissakin henkilöiden väliseen vuorovaikutukseen liittyvissä konteksteissa. Tämän tutkimuksen pohjalta nousseita keskeisiä jatkokysymyksiä metapositioihin liittyen ovat pohdinnat siitä, millaiset tekijät edesauttavat metapositioinnin tapahtumista pariterapian aikana ja mitkä tekijät vastaavasti vaikeuttavat sitä.

Keskeisin jatkotutkimuksen ja erityisesti käytännöllisen pohdinnan aihe tämän tutkimuksen pohjalta on kuitenkin tietoisuuden lisääminen ihmisten väliseen vuorovaikutukseen liittyvistä taustavaikuttajista. Erityisesti psykoterapian ammattilaisten, kuten pari- ja perheterapeuttien olisi syytä pohtia, kuinka he parhaiten voisivat tarjota asiakkailleen mahdollisuuksia pohtia omia mahdollisesti hyvin näkymättömiä positiointejaan ja niiden vaikutuksia omalle elämälleen. Erityisesti pitkään jatkuneissa tuloksettomissa terapiaprosesseissa terapiassa itsessään käytävän keskustelun pohdinta voi antaa uusia mahdollisuuksia pyrkiä kohti positiivisempia hoitotuloksia.

4.5 Lopuksi

Tämä tutkielman merkitys on toimia keskustelunavauksena uusien näkökulmien löytämiseen vuorovaikutuksen tutkimuksessa. Tutkimuksen keskeisenä antina on tarkastella pariterapiassa tapahtuvia dialogisia prosesseja ja erityisesti valottaa sitä, miksi yhteisen ymmärryksen syntyminen terapeutisissa keskusteluissa näyttää ajoittain olevan hankalaa. Saadut tutkimustulokset asettavat yhteisymmärryksen syntymiseen vaikuttavat tekijät suurennuslasin alle ja kannustavat psykoterapian ammattilaisia huomioimaan sisäiset positiot osana ihmisten välisen vuorovaikutuksen monisyistä kenttää.

5. Lähteet

- Aikio, A. & Vornanen, R. (1997). *Uusi sivistyssanakirja*. Keuruu: Otava.
- Asen, E. & Jones, E. (1988). *Systemic Couple Therapy and Depression*. Great Britain: Antony Rowe Ltd.
- Bakhtin, M. (1984). *Problems of Dostoevsky's Poetics*. Minneapolis: University of Minneapolis Press.
- Bakhtin, M. (1986). *Speech Genres & Other Late Essays*. Austin: University of Texas Press.
- Beach, S. & O'Leary, K. (1992) Treating depression in the context of marital discord: Outcome and predictors of response of marital therapy versus cognitive therapy. *Behavior Therapy*, 3, 507-528.
- Beach, S., Sandeen, E., & O'Leary, K. (1990). *Depression in Marriage: A Model for Etiology and Treatment*. New York: Guilford.
- Beach, S. & Gupta, M. (2003). Depression. Teoksessa Snyder, D. & Whisman, M. (Toim.), *Treating Difficult Couples: Helping Clients With Coexisting Mental and Relationship Disorders*. New York: Guilford Press.
- Beckerman, N. (2001). Couple therapy and depression: Assessment and treatment approaches. *Family Therapy*, 28, 19-29.
- Berger, P. L. & Luckmann, T. (1967). *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Tiedonsosiologinen tutkielma*. Helsinki: Gaudeamus.
- Burr, V. (2003). *Social constructionism*. Lontoo: Routledge.
- Coyne, J., Kessler, R., Tal, M., Turnbull, J., Wortham, C., & Creden, W. (1987). Living with a depressed person. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55, 347-352.
- Davies, B. & Harre, R. (1990). Positioning: The Discursive Production of Selves. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 20, 43-63.
- Denton, W., Golden, R., & Walsh S. (2003). Depression, marital dischord and couple therapy. *Current Opinion in Psychiatry*, 16, 29-34.
- Emanuel-Zurveen, L. & Emmelkamp, P. (1997). Spouse-aided therapy with depressed patients. *Behavior Modification*, 21, 62-77.
- Foley, S., Rounsaville, B., Weissman, M., Sholomskas, D., & Chevron, E. (1989). Individual versus conjoint interpersonal psychotherapy for depressed patients with marital disputes. *International Journal of Family Psychiatry*, 10, 29-42.

- Gergen, K. (1985). The social constructionist movement in modern psychology. *American Psychologist*, 40, 266-275.
- Gurman, A. (2008). *Clinical Handbook of Couple Therapy*. New York: Guilford Press.
- Harris, T., Pistrang, N., & Barker, C. (2006). Couples' experiences of the support process in depression: A phenomenological analysis. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practise*, 79, 1-21.
- Hermans, H. (2001a). The Dialogical Self: Toward a Theory of Personal and Cultural Positioning. *Culture Psychology*, 7, 243-281.
- Hermans, H. (2001b). The Construction of a Personal Position Repertoire: Method and Practise. *Culture Psychology*, 7, 323-365.
- Hermans, H. (2004). The Dialogical Self: Between exchange and power. Teoksessa Hermans H. & Dimaggio, G. (Toim.), *The dialogical self in psychotherapy*. New York: Brunner-Routledge.
- Hermans, H. (2006). The self as a theater of voices: Disorganization and reorganization of a position repertoire. *Journal of Constructivist Psychology*, 19, 147-169.
- James, W. (1890). *The Principles of Psychology*. New York: Henry Holt.
- Johnson, S. & Denton, W. (2003). Emotion-Focused Therapy for Couples in the Treatment of Depression: A Pilot Study. *American Journal of Family Therapy*, 31, 345-353.
- Joiner, T., Coyne, J., & Blalock J. (1999). On the interpersonal nature of depression: Overview and synthesis. Teoksessa Joiner, T., & Coyne, J. (Toim.) *The interactional nature of depression: Advances in interpersonal approaches*. Washington DC: APA.
- Kristeva, J. (1993). *Puhuva Subjekti. Tekstejä vuosilta 1967-1993*. Helsinki: Gaudeamus.
- Käypä hoito -suositus (2004). *Depressio*. Duodecim, verkkolähde: <http://www.kaypahoito.fi/> [katsottu 15.4.2012].
- Leiman, M. & Stiles, W. (2001). Dialogical Sequence Analysis and the Zone of Proximal Development as conceptual enhancements to the Assimilation Model: The case of Jan revisited. *Psychotherapy Research*, 11, 311-330.
- Leiman, M. (2004). Dialogical Sequence Analysis. Teoksessa Hermans, H. & Dimaggio, G. *The dialogical self in psychotherapy*. Lontoo: Brunner-Routledge.
- Linell, P. (1990). The power of dialogue dynamics. Teoksessa Markova, I. & Foppa, K. (Toim.), *The dynamics of dialogue*. Lontoo: Harvester.

- Linell, P. (2009). *Rethinking language, mind and world dialogically: Interactional and Contextual Theories of Human Sense-Making*. United States of America: Information Age Publishing Inc.
- Luckman, T. (1990). Social communication, dialogue and conversation. Teoksessa Markovà, I., & Foppa, K. (Toim.), *The dynamics of dialogue*. Lontoo: Harvester.
- Markovà, I. & Foppa, K. (Toim.) (1990). *The Dynamics of Dialogue*. Lontoo: Harvester.
- Markova, I., Linell, P., Grossen, M., & Orvig, A.S. (2007). *Dialogue in focus groups: Exploring socially shared knowledge*. London: Equinox.
- McAdams, D. (1993). *The stories we live by: Personal myths and making of the self*. New York: William Morrow.
- Medin, D. & Ortony, A. (1989). Psychological essentialism. Teoksessa Vosniadou, S. & Ortony, A. (Toim.), *Similarity and analogical reasoning*. New York: Cambridge University Press.
- Rautiainen, E-L. (2010). *Co-construction and collaboration in couple therapy for depression*. Jyväskylä: Jyväskylä University printing house.
- Rober, P. (2002). Some hypotheses about hesitations and their non-verbal expression in the family therapy session. *Journal of Family Therapy*, 24, 187-204.
- Rober, P. (2008). The Therapist's Inner Conversation in Family Therapy Practise: Struggling with the complexities of therapeutic encounters with families. *Person-Centered and Experiential Psychotherapies*, 7, 245-278.
- Seikkula, J. & Arnkil, E. (2005). *Dialoginen verkostotyö*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Seikkula, J. & Trimble, D. (2005). Healing Elements of Therapeutic Conversation: Dialogue as an Embodiment of Love. *Family Process*, 44, 461-475.
- Seikkula, J., Laitila, A., & Rober, P. (2011). Making Sense of Multi-Actor Dialogues in Family Therapy and Network Meetings. *Journal of Marital and Family Therapy*, Painossa.
- Seikkula, J., Aaltonen, J., Kalla, O., Saarinen, P., & Tolvanen, A. (2012). Couple therapy for depression in a naturalistic setting in Finland: A two-year randomized trial. *Journal of Family Therapy*, painossa.
- Uebelacker, L., Courtnage, E., & Whisman, M. (2003). Correlates of Depression and Marital Dissatisfaction: Perceptions of Marital Communication Style. *Journal of Social and Personal Relationships*, 20, 757-769.
- Whisman, M. & Bruce, M. (1999). Marital dissatisfaction and incidence of major depressive episode in a community sample. *Journal of Abnormal Psychology*, 108, 674-678.

- Whisman, M. (2001). The Association between Depression and Marital Dissatisfaction. Teoksessa Beach, S. (Toim.), *Marital and Family Processes in Depression: A Scientific Foundation for Clinical Practise*. Washington DC: APA.
- Wittmund, B, Wilms, H-U., Mory, C., & Angermeyer, M. (2002). Depressive disorders in spouses on mentally ill patients. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 37, 177-182.
- Wortham, A. (2001). *Narratives in action: A strategy for research and analysis*. New York: Teachers College Press.